

METODICKÉ DOPORUČENÍ

Ministerstva životního prostředí, odboru obecné ochrany přírody a krajiny, k aplikaci některých ustanovení vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, ve znění pozdějších předpisů

Metodické doporučení je určeno orgánům ochrany přírody (dále jen „OOP“) a k využití subjektům, které zabezpečují péči o dřeviny rostoucí mimo les a subjektům, které zamýšlejí dřeviny rostoucí mimo les kácet, nebo do nich jinak zasahovat.

Dnem 1. listopadu 2014 nabyla účinnosti vyhláška č. 222/2014 Sb., kterou se mění vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Vyhláška č. 189/2013 Sb. (dále jen „vyhláška“) byla vydána na základě zmocnění obsaženého v § 8 odst. 3 a 5 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 349/2009 Sb. (dále jen „zákon“), a nahradila tehdejší právní úpravu obsaženou v § 8 vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Oproti původní vyhlášce č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vyhláška zvýšila ochranu souvislých zapojených porostů dřevin přesahujících 40 m². Ochrany požívají nejen keřové porosty, ale také zapojené porosty dřevin tvořené stromy s obvodem kmene nedosahujícího hranice 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí (které často tvoří významný podíl zeleně, resp. přírodě blízkých prvků ve volné krajině i v sídlech).

Vyhláška dále posílila ochranu stromořadí. V případě, kdy stromořadí nebylo registrováno jako významný krajinný prvek, nebylo podle původní právní úpravy ke kácení jednotlivých stromů s obvodem kmene měřeným ve výšce 130 cm nad zemí menším než 80 cm, tvořících toto stromořadí, nezbytné povolení orgánu ochrany přírody. Takový přístup se ukázal jako nedostatečný především u nově zakládaných stromořadí a u stromořadí tvořených druhy dřevin, které obvodu kmene 80 cm ve výčetní výšce zpravidla nedosahují.

Ke zmírnění ochrany došlo v případě dřevin pěstovaných na pozemcích se způsobem využití plantáž dřevin (část 2. přílohy k vyhlášce č. 26/2007 Sb., katastrální vyhláška), neboť plantáže dřevin jsou zakládány s cílem jejich raného smýcení, např. za účelem produkce vánočních stromků, energetické biomasy, lignikultury či produkce semen (semenná plantáž).

Hlavní změnou vyplývající z novely vyhlášky účinné od 1. 11. 2014 (přijetím vyhlášky č. 222/2014 Sb.) je úprava kácení v zahradách, kdy nově platí režim kácení bez povolení pouze pro ovocné dřeviny rostoucí na pozemcích v zastavěném území evidovaných v katastru nemovitostí jako druh pozemku zahrada, zastavěná plocha a nádvoří nebo ostatní plocha se způsobem využití pozemku zeleň.

Novelizace vyhlášky řeší:

- a) zrušení definice pojmu zahrada v § 1,
- b) vyjmutí stromů rostoucích ve školkách z definice stromořadí v § 1,
 - c) nové znění ustanovení § 3 odst. d) - viz předchozí odstavec,
 - d) doplnění rodů dřevin mezi náležitosti žádosti o povolení kácení dřevin a oznámení o kácení dřevin (jako postačující položky, bez nutnosti uvedení konkrétního druhu dřeviny - § 4 odst. 1 písm c, § 4 odst. 2 písm. c),
- e) nové ustanovení k náležitostem oznámení o kácení dřevin (podle § 8 odst. 4 zákona), které bylo provedeno složkami integrovaného záchranného systému (§ 4 odst. 3).

I. Postup OOP při povolování kácení dřevin, se specifickými vlastnostmi kmene ve výšce 130 cm nad zemí [§ 3 písm. a) vyhlášky]

- a) Postup měření dimenzí kmene vychází ze Standardů péče o přírodu a krajinu, řada A - arboristické standardy vydávané Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (viz <http://www.standardy.nature.cz>).
- b) Pokud nelze obvod kmene změřit ve výšce 130 cm (např. se kmen větví na kosterní větve v nižší výšce), měří se obvod kmene v nižší výšce tam, kde je nejméně ovlivněn kořenovými náběhy a začínajícím větvením, tedy v místě, kde kmen dosahuje nejmenších rozměrů.
- c) V případě, že je v místě výčetní výšky nerovnost, nebo jiná deformace, měří se obvod kmene nad a pod defektem a výsledný obvod kmene se pak rovná průměru obou obvodů.
- d) Roste-li dřevina na svahu, měří se obvod kmene ve výčetní výšce měřené shora.
- e) Pokud se jedná o stromy větvicí se již od země na více kmenů (tzv. vícekmeny), pak se bere za základ průměr náhradního kmene ve výšce 130 cm. Průměr náhradního kmene se získá pomocí vztahu:

$$D_{\Sigma} = \sqrt{d_{\max}^2 + d_{\text{ostatní}}^2}$$

kde D_{Σ}průměr náhradního kmene

d_{\max} průměr největšího kmene

$d_{\text{ostatní}}$aritmetický průměr šířky kmenů ostatních.

Přepočet průměru kmene na obvod probíhá pomocí vztahu: $O = \pi \cdot D$, kde O je obvod kmene, π je Ludolfovo číslo ve tvaru 3,1416 a D je průměr kmene.

II. Postup OOP při povolování kácení zapojených porostů dřevin [§ 3 písm. b) a § 1 písm. a) vyhlášky]

- a) OOP v řízení o povolení kácení posuzuje, zda se nadzemní části jednoho patra vzájemně dotýkají, prorůstají nebo se překrývají. Tuto charakteristiku splňují především porosty tvořené dřevinami, které mají přibližně obdobnou výšku nebo se

alespoň nacházejí v obdobných růstových fázích (v obdobném fyziologickém stáří). Do definované výměry zapojeného porostu dřevin je, bez ohledu na to, zda porost má případně vyvinuto více pater (např. stromové i keřové), započtena vždy pouze plocha jednoho z těchto pater.

- b) OOP posuzuje žádost o povolení kácení zapojených porostů dřevin v širším kontextu jejich funkčního významu. Za tím účelem bere v úvahu např. četnost výskytu funkčních krajinných prvků (krajinných struktur) tvořených dřevinami v předmětné lokalitě.
- c) OOP v rámci správní úvahy dále posuzuje funkční potenciál zapojeného porostu přímo na konkrétním stanovišti. Bere v úvahu míru uplatnění společenských funkcí porostu a jejich význam přiměřeně pro okolní volnou krajinu a pro zastavěné území sídel (např. protierozní funkci zapojeného porostu, zdravotně-hygienickou funkci v urbanizovaném prostoru obce).
- d) Ochrana zapojených porostů dřevin vyskytujících se na pozemcích, které jsou součástí zemědělského půdního fondu (druh pozemku orná půda a trvalý travní porost), nemůže být překážkou pro návrat k jejich zemědělskému využívání a v těchto případech není účelné ukládat náhradní výsadbu. V případě, že je to z pohledu zlepšování stavu a ochrany krajinných struktur v dané lokalitě nezbytné (snaha o snížení výměry honů, protierozní ochrana půdy), měl by OOP případně zvážit, zda nelze povolení ke kácení zapojeného porostu dřevin vydat v rozsahu, který by skloubil zájem na zemědělském využívání pozemku náležejícího do zemědělského půdního fondu a zájem na ochraně a posílení ekologické stability krajiny (např. ponecháním částí těchto porostů popř. jednotlivých stromů tvořících tyto porosty při okrajích pozemků, podél cestní sítě a linií rozdělujících jednotlivé pozemky).
- e) Za součást zapojeného porostu dřevin se nepovažují jednotlivé stromy, přesahuje-li obvod jejich kmene měřeného ve výšce 130 cm nad zemí 80 cm; ke kácení takových stromů je třeba povolení OOP.
- f) Za součást zapojeného porostu dřevin se nepovažují dřeviny, které jsou součástí stromořadí.

III. Postup OOP při povolování kácení stromořadí [§ 3 uvozovací věta a § 1 písm. d) vyhlášky]

- a) Ke kácení stromořadí i ke kácení jednotlivých stromů, které jsou součástí stromořadí, je třeba povolení OOP, a to bez ohledu na obvod kmene ve výčetní výšce.
- b) Za stromořadí se považuje liniové uspořádání stromů, a to nejen jako doprovod liniových staveb nebo vodních toků, ale i veškeré další liniové struktury v krajině tvořené stromy s pravidelnými vzdálenostmi (rozestupy) mezi jedinci, např. stromořadí podél polních cest a pěšin, linie stromů tvořící hranice pozemků, větrolamy. Stromořadí nemusí tvořit linii ve tvaru přímky, ale může se jednat i o linii s lomovými body nebo oblouky.
- c) Za stromořadí se nepovažují liniové keřové porosty, resp. výsadby, stříhané živé ploty, nebo upravované stěny, i když jsou vysazeny ze dřevin, které mohou být i stromového vzrůstu (např. habr, buk, javor, smrk, zerav, cypřišek).

- d) Za stromořadí lze považovat liniové uspořádání stromů i v případě, že v jeho funkčních částech chybí některé stromy. Žádoucí je, aby v takovém případě zůstal zachován charakter stromořadí jako funkčního celku.
- e) OOP v rámci správní úvahy posuzuje žádost o povolení kácení stromů tvořících stromořadí také s ohledem na jejich zvýšenou společenskou funkci oproti jednotlivým stromům.
- f) OOP bere v této souvislosti v úvahu původ a funkční význam stromořadí. Ten je zjiřitelný zejména u mladých stromořadí tvořených stromy, na které se na základě původní právní úpravy dosud nevztahovala žádná právní ochrana.
- g) Zvýšený společenský význam stromořadí lze předpokládat např. v případě, kdy jeho výsadba byla uložena jako náhradní výsadba ke kompenzaci ekologické újmy vzniklé pokácením dřevin podle § 9 odst. 1 zákona, nebo kdy bylo založeno jako součást plánu společných zařízení pozemkových úprav, s dotační podporou.

IV. Postup OOP při posuzování nedovolených zásahů do dřevin (§ 2 vyhlášky)

Za účelem posouzení, zda konkrétní poškození nadzemní části (např. při provádění řezu dřevin v rámci aktivní péče), nebo podzemní části dřeviny (např. při stavebních pracích v okolí stromu) má charakter nedovoleného zásahu do dřeviny, zjiřtňuje OOP jeho způsobení aktivním zásahem člověka (bez ohledu na to, zda k poškození došlo úmyslně či neúmyslně).

- a) Aby OOP mohl zásah kvalifikovat jako nedovolený, prokazuje, že zásah způsobil poškození nebo ničení dřevin, projevující se podstatným nebo trvalým snížením ekologických nebo společenských funkcí nebo způsobí jejich odumření.
- b) Společenské funkce představují soubor veřkerých funkcí, které dřeviny poskytují. Společenské funkce, jež jsou ve vyhlášce definovány [§ 1 písm. b)] jako soubor funkcí dřeviny ovlivňujících životní prostředí člověka, zahrnují veřkeré funkce, jejichž pozitivní vliv člověk využívá. V definici jsou uvedeny pouze příklady těchto funkcí, jejich spektrum zahrnuje i skupiny funkcí hydricko-vodohospodářských, edaficko-půdoochranných, sociálně-rekreačních nebo zdravotně-hygienických.
- c) K úvaze o tom, zda se jedná o poškození podstatné, může OOP využít např. Standardy péče o přírodu a krajinu, řadu A - arboristické standardy vydávané Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (viz <http://www.standardy.nature.cz>), v nichž jsou definovány základní principy přístupu k péči o dřeviny (např. technika a technologie řezu stromů) nebo ČSN 83 9061 Technologie vegetačních úprav v krajině – ochrana stromů, porostů a vegetačních ploch při stavebních pracích.
- d) Trvalost poškození lze charakterizovat jako stav dřeviny, který je vyvolán zásahem, jehož negativní vliv na další vývoj jedince a jeho ekologické a společenské funkce je nevratný a projeví se zpravidla v následujícím vegetačním období.
- e) OOP bere v úvahu, že většina ekologických a společenských funkcí působí synergicky a jejich optimální plnění souvisí s dobrým zdravotním stavem a vitalitou dřeviny. O nedovolený zásah může jít, pokud tento zásah zdravotní stav a vitalitu dřeviny negativně ovlivní.
- f) Zejména v případě ekologických a estetických funkcí je však nezbytné ověřit (a mělo by se stát součástí správní úvahy OOP), zda funkce, v jejíž prospěch byl zásah údajně

proveden, je v dané lokalitě prioritní a zda tento zásah byl proveden odpovídajícím a maximálně šetrným způsobem. Tato možnost je upravena v § 2 odst. 2 vyhlášky, který umožňuje provádět zásahy, které jsou klasifikovány jako dovolené. Konkrétně se jedná o tři skupiny zásahů:

1. Zásahy prováděné za účelem zachování nebo zlepšení některé z funkcí dřeviny

Toto ustanovení umožňuje v odůvodněných případech provedení zásahu, který sice svým charakterem může odporovat zásadám ochrany dřevin, ale v konkrétní lokalitě výrazně a prokazatelně upřednostňuje společenský zájem některé funkce dřeviny před ostatními. Může jít např. o zásah z důvodů posílení estetické funkce prováděním řezu stromů v okrasném zahradnictví. Zvláštním důvodem k provedení takového zásahu může být opodstatněný společenský zájem na zachování existence dřeviny na lokalitě, který nelze jiným způsobem zajistit a dřevina by jinak musela být pokácena. Tento zájem by měl být vždy jednoznačně doložen.

2. Zásahy prováděné v rámci péče o zvláště chráněný druh rostliny či živočicha

Zvláště chráněné druhy jsou definovány v příloze II. a III. vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V tomto případě je zřejmé nadřazení ekologické funkce stromu jako biotopu zvláště chráněného druhu. V takovém případě by se mělo jednat o zásah prováděný v souladu se záchranným programem dle § 52 ZOPK nebo na základě vyjádření příslušného OOP či odborného posudku nebo studie. Pokud by zásah představoval porušení zákazů stanovených u zvláště chráněných druhů, je nezbytné předchozí povolení výjimky dle § 56 zákona.

3. Zásahy prováděné v souladu s plánem péče o zvláště chráněné území

Pokud jsou ve schváleném plánu péče o zvláště chráněné území definovány určité zásahy do dřevin, které by jinak byly klasifikovány jako nedovolené, lze je v těchto případech provádět. Funkcím dřeviny je v rámci preference ekologické funkce nadřazen zájem péče o zvláště chráněné území, resp. předmět jeho ochrany, který může být v určitých případech v rozporu se zájmem na (obecnou) ochranu dřevin (např. odstraňování invazních, nepůvodních či nežádoucích druhů dřevin, péče o stanoviště nebo druhy apod.).

- g) Ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky umožňuje při naplnění některého z typů zásahů uvedených v bodě f) provést ořez dřeviny na torzo.

V. Postup OOP při posuzování kácení ovocných dřevin na pozemcích v zastavěném území evidovaných v katastru nemovitostí jako druh pozemku zahrada, zastavěná plocha a nádvoří nebo ostatní plocha se způsobem využití pozemku zeleň [§ 3 písm. d) vyhlášky]

- a) OOP posuzuje, zda se v případě prováděného nebo provedeného kácení stromů jedná o ovocné dřeviny a zároveň, zda rostou na pozemcích v zastavěném území evidovaných v katastru nemovitostí jako druh pozemku zahrada, zastavěná plocha a nádvoří nebo ostatní plocha se způsobem využití pozemku zeleň.
- b) Ovocnými dřevinami jsou myšleny dřeviny, které jsou člověkem záměrně vysazeny a pěstovány za primárním účelem sklizně a konzumace jejich plodů. Při úvaze, zda se jedná o ovocnou dřevinu, lze pro účely této vyhlášky využít následující seznam ovocných dřevin:

Dřevina	Latinský název
Angrešt, Rybíz	<i>Ribes L.</i>
Broskvoň	<i>Persica vulgaris Mill.</i>
Hrušeň	<i>Pyrus L.</i>
Jabloň	<i>Malus Mill.</i>
Temnoplodec	<i>Aronia melanocarpa (Michx.) Elliot</i>
Jeřáb obecný moravský (sladkoplodý)	<i>Sorbus aucuparia subsp. moravica (Zengerl.) A.Love et D.Love</i>
Kdouloň	<i>Cydonia oblonga Mill.</i>
Líška obecná	<i>Corylus avellana L.</i>
Mandloň obecná	<i>Amygdalus communis L.</i>
Meruňka	<i>Armeniaca vulgaris Lam.</i>
Morušovník	<i>Morus sp.</i>
Ořešák vlašský	<i>Junglans regia L.</i>
Maliník, Ostružiník	<i>Rubus L.</i>
Slivoň	<i>Prunus domestica L.</i>
Třešeň	<i>Cerasus avium (L.) Moench</i>
Višeň	<i>Cerasus vulgaris Mill.</i>

- c) Skutečnost, zda ovocné dřeviny rostou na pozemcích v zastavěném území obce [§ 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)], vyplývá z vymezení územním plánem, případně postupem podle tohoto zákona. Pokud obec nemá takto vymezené zastavěné území, považuje se za zastavěné území zastavěná část obce vymezená k 1. září 1966 a vyznačená v mapách evidence nemovitostí. Touto podmínkou jsou chráněny cenné vzrostlé ovocné stromy ve volné krajině.
- d) Skutečnost, zda ovocné dřeviny rostou na pozemcích evidovaných v katastru nemovitostí jako druh pozemku zahrada, zastavěná plocha a nádvoří nebo ostatní plocha se způsobem využití pozemku zeleň, je jednoznačně zjistitelná a ověřitelná nahlížením do katastru nemovitostí.

VI. Postup OOP při přijímání oznámení o kácení dřevin (§ 8 odst. 4 zákona), které bylo provedeno složkami integrovaného záchranného systému z rozhodnutí velitele zásahu při záchranných nebo likvidačních pracích anebo při ochraně obyvatelstva (§ 4 odst. 3 vyhlášky)

- a) Oznámení kácení dřevin na základě § 8 odst. 4 zákona provedené složkami integrovaného záchranného systému obsahuje zjednodušené doložení skutečností o kácení dřevin. Toto zjednodušení pro složky integrovaného záchranného systému je vedeno snahou minimální administrativní zátěže oznamovatele.
- b) Aby bylo možné podat zjednodušené oznámení o kácení dřevin, musí být kácení provedeno z rozhodnutí velitele zásahu při záchranných nebo likvidačních pracích anebo při ochraně obyvatelstva. Typickým příkladem kácení složkami integrovaného záchranného systému je kácení z důvodu likvidace škod vzniklých při povodních, silných bouřích, orkánech apod.
- c) Složky integrovaného záchranného systému, definované v § 4 odst. 1 a odst. 2 zák.č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů se člení na základní a ostatní:
 - základními složkami integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky.
 - ostatními složkami integrovaného záchranného systému jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání.

VII. Postup OOP při stanovování podmínek povolení ke kácení ve vztahu k období, ve kterém se kácení dřevin zpravidla provádí (§ 5 vyhlášky)

- a) Povinnost dodržení doby vegetačního klidu pro kácení dřevin neplyne striktně z obecně závazného právního předpisu a vzhledem k vazbě vegetačního klidu na aktuální klimatické podmínky není období vegetačního klidu ani kalendářně závazně vymezeno. Doporučení kácet dřeviny v době vegetačního klidu je třeba respektovat zejména s ohledem na další zájmy chráněné zákonem. V geografických podmínkách České republiky lze za období vegetačního klidu obvykle považovat období mezi 1. listopadem až 31. březnem kalendářního roku.
- b) V případech, kdy by kácení dřeviny mohlo vést (bez ohledu na konkrétní období kácení) k porušení jiných ustanovení ZOPK (zejména zákazy dle § 5a, § 49 či § 50) je nejprve nezbytné řešit tyto otázky jako předběžnou otázku podle zák. č. 500/2004 Sb., správní řád a řízení o kácení přerušit do doby jejího vyřešení.
- c) Při posuzování žádosti o povolení ke kácení dřevin OOP přihlíží ke konkrétním podmínkám ovlivňujícím fenologické fáze druhu dřeviny (např. klimatickému vývoji v daném roce a nadmořské výšce lokality, na níž se dřevina nachází) a zpravidla podmíní výkon povolení ke kácení dodržením určitého období nebo může časově omezit platnost povolení ke kácení (např. na dobu určitého počtu let od vydání rozhodnutí).

- d) V odůvodnění příslušného rozhodnutí by měl být žadatel upozorněn i na ostatní zájmy chráněné zákonem o ochraně přírody a krajiny, které by mohly být zamýšleným kácením v konkrétním období dotčeny, nebyla-li tato otázka řešena v rámci samostatného řízení (viz bod b). Jde např. o prioritní zájem na ochranu ptáků v době hnízdění, ale i např. zájmy obecné ochrany rostlin a živočichů.

Tímto metodickým doporučením se zrušuje Společné sdělení odboru legislativního a odboru ekologie krajiny a lesa ke způsobu měření obvodu vícekmenných stromů, publikované ve Věstníku MŽP, duben 2007, částka 4, bod 11. Zároveň se zrušuje Metodické doporučení Ministerstva životního prostředí, odboru obecné ochrany přírody a krajiny, k aplikaci některých ustanovení vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, publikované ve Věstníku MŽP, srpen 2013, částka 8, str. 80 – 83.

Ing. Jiří Klápště

ředitel odboru obecné ochrany přírody a krajiny